

MOJA SJECANJA NA POKOJNOG DON FRANU BULIĆA

Dr. Frane Franić, nadbiskup splitsko-makarski

Sjećam se da je, za vrijeme mojih gimnazijskih nauka, don Frane Bulić slavio neku svoju godišnjicu života, valjda osamdesetu, negdje 1927; bio sam tada u četvrtom razredu niže gimnazije u našem malom sjemeništu. Tom nas je prigodom poveo don Frani, u punom školskom sastavu, upravitelj te naše klasične gimnazije pok. prof. don Stjepan Bašić, profesor grčkog i latinskog jezika. On je tada u svom brižno sastavljenom govoru s klasičnim sadržajem, punom izričaja iz grčko-rimske mitologije, kako je i dolikovalo profesoru klasičnih jezika, koji je govorio umirovljenom profesoru istih jezika, između ostalog rekao: »Monsinjore, u Vama se je ujedinila Vječna Mudrost s muzama Helikona.«

Tako je pokojni profesor Bašić ukratko okarakterizirao don Franu Bulića. On je pripadao onim svećenicima naše nadbiskupije i našega hrvatskog naroda, kao što su bili pok. don Miho Pavlinović, Bianchini, Prodan, prije njih Carrara, poslije njih Ercegović, Rubić itd. U tom nizu svećenika kulturnih radnika, osobito se ističe, mogli bismo ga nazvati nasljednikom don Frane Bulića, don Lovre Katić.

Trebalo je nama tada četveroškolcima tumačenje o »muzama Helikona« i o »kulturnom radu i značenju« don Frane Bulića. Svakako, ta se je fraza svima nama usjekla tom prigodom u pamćenje pa smo je često ponavljali u našim razgovorima, oponašajući također izgovor pokojnog našeg profesora i direktora naše gimnazije don Stjepana Bašića. Svakako, mi smo mladi tadašnji gimnazijalci i sjemeništarci smatrali Bulića mudrim i učenim čovjekom. Takvim ga je tada smatrao čitav tadašnji mali Split. Svi su mu krugovi u Splitu, od varoških i lučkih težaka do profesora tadašnjih dviju gimnazija i »realne srednje škole« pa do političkih vlasti iskazivali iskreno poštovanje i simpatiju. On je tada bio na vrhuncu svoje znanstvene slave u našem gradu i u našem narodu, pače on je uživao jasan međunarodni znanstveni ugled kao poznati arheolog.

U našem narodu on je uživao osobitu simpatiju, jer je bio poznati borac za narodna prava protiv talijanaša i mađarona te veliki borac za

glagoljsku službu Božju. Bio je pravi narodni učenjak i mudrac, koji se je znao zaustaviti u svojoj dnevnoj šetnji kroz gradske ulice s bilo kojim težakom ili profesorom ili piscem, s bilo kojim političarom ili kulturnim radnikom i popričati o bilo čemu, i to na dugo i široko. Razgovore je svoje lako započimao, a teško završavao. Bio je kao neki Sokrat u našem gradu pa se je u njegovim razgovorima zaista ujedinjivala »Vječna Mudrost s muzama Helikona«.

Poznat je njegov arheološki znanstveni časopis *Bullettino* koji je izdavao na talijanskom jeziku, koji je on govorio i na kojem je pisao kao da mu je drugi materinski jezik. To je činio zato, da bi međunarodni znanstveni svijet mogao čitati članke iz njegovog časopisa i tako upoznati našu staru hrvatsku i starorimsku i kršćansku dalmatinsku povijest.

Njegovi su znanstveni članci i studije razasuti po raznim časopisima, a dio radova sakupljen je od njega samoga i uvezan u 27 velikih svezaka, koje je ostavio bogoslovskoj biblioteci u Splitu. Jedan sasvim mali dio tih njegovih studija, tj. njegovu znanstvenu korespondenciju na francuskom jeziku s bolandistom Delehayjem izdala je tiskom biblioteka *Crkve u svijetu*. Ti svesci predstavljaju obilne izvore za povijest naše hrvatske arheologije.

Više puta sam razgovarao s kolegama svećenicima o starom gradu Sirmiumu i o Sisciji koji su danas potkopani gradskom izgradnjom i zbog toga su izgubili svoj kontinuitet, dok je Salona ostala tako živa i u znanosti i u sjećanju naroda. To je zato što je Salona imala sreću da su se za nju zanimali intelektualci, kao što su Marko Marulić, kanonik Carrara, don Frane Bulić, don Lovre Katić, don Miho Barada, koje su nasljedili današnji vrijedni učenjaci laici.

Don Frane je također sagradio novu zgradu Arheološkog muzeja u Splitu. To je njegovo životno djelo, pa je prošle godine taj muzej organizirao znanstveni simpozij prigodom 50. godišnjice njegove smrti u suradnji s Republičkim komitetom za prosvjetu i kulturu. U vrtu Muzeja postavljen je brončani spomenik don Frani Buliću, a grad Zagreb je odmah, godinu dana nakon njegove smrti, podigao don Frani brončani spomenik u naravnoj veličini pred sveučilišnom bibliotekom. Tako je don Frane Bulić postao sretna veza između Sjeverne i Južne Hrvatske. Njemu je to bilo relativno lako, jer je imao njemačku kulturu kao bečki đak, a u svom Splitu je proživio čitav svoj muževni i starački vijek.

Don Frane Bulić je sebi kao učenjaku sagradio malu vilu, na manastirinama i nazvao je: *Tusculum* prema Ciceronovu *Tusculum*. Tu je on često boravio proučavajući solinske ruševine, posebno cemeterialnu baziliku i gradsku baziliku, tj. solinsku katedralu koja svojom veličinom nadmašuje bilo koju crkvu u današnjoj Dalmaciji. Htjelo se je novu crkvu svetoga Petra izjednačiti u dimenzijama s tom katedralom iz IV. stoljeća (30 x 30 m), ali to nije bilo moguće.

I tako je hrvatska kultura i katolička vjera sačuvala kontinuitet s rimsko-grčkom kulturom i vjerom stare Damacije zaslugom također don Frane Bulića.

Velika je bila ljubav don Frane Bulića prema Dioklecijanovoj palači. Poznato je koliko se je on borio protiv postavljanja Meštrovićeva kipa Grgura Ninskoga na Peristil. Taj je kip tu bio postavljen, uz ogorčeno protivljenje don Frane. On je mislio da je to bilo djelo »splitskih frama-suna«, kako ih je zvao don Frane. On je nama bogoslovima, koje je često posjećivao, govorio da ih ima 50 i da ih on znade sve poimence.

Sjećam se don Frane kao redovitog posjetioca pontifikalnih misa pok. biskupa Bonefačića. Pričalo se da je on želio sudjelovati tim pontifikalima u prelatskoj odori, u koru među kanonicima, ali mu to prvostolni kaptol nije dozvolio, jer da se »protivi kaptolskim statutima«. Don Frane pak nije htio sudjelovati u običnoj svećeničkoj koti, među običnim svećenicima, u svećeničkom koru, pa je našao sebi mjesto izvan kora, u jednoj povišenoj klupi uz kor, i odatle u svom salonskom svećeničkom odijelu prisustvovao biskupskim pontifikalima.

Sjećam se također jednog posjeta Arheološkom muzeju u Splitu, dok smo bili studenti naše splitske teologije. U to vrijeme je bila diktatura kralja Aleksandra. Izložke nam je tumačio sam don Frane. Obilazeći tako muzejske izložke, stigli smo do ploče kraljice Jelene. Don Frane je tumačio s posebnim entuzijazmom, koji smo svi osjetili. Na kraju tumačenja te ploče zamolili smo don Franu da bismo zapjevali pred tom našom svetinjom »Lijepa naša«. Na naše začuđenje starac je odgovorio, da smo tu u hramu znanosti pa da se tu ne priliči pjevati ni nacionalnu himnu.

Eto, tu smo još bolje shvatili, što su za don Franu, inače po političkom opredjeljenju pravaša, značile »muze s Helikonu«.

Na žalost, don Frane nije odgodio sebi pravog nasljednika, ako se taj naslov ne bi mogao dati dru Lovri Katiću. Ali don Lovre je bio više povjesničar nego arheolog.

Drago nam je da je svijetao lik don Frane Bulića danas poštovan jednako, kao i za njegova života, od nas, od čitavog našeg hrvatskog naroda, bez obzira na vjeru i svjetonazor.